

Petr Sokol: Premiér 15 miliónů Maďarů?

04.března 2010

www.reflex.cz

04.03.2010

Když se v létě 1989 objevil na protikomunistické demonstraci v centru Prahy dlouhovlasý mladík z Maďarska, málokdo mohl tušit, že se jedná o budoucího premiéra, který aktuálně míří k evropskému rekordu, co se týče výše volebního vítězství. Tímto člověkem je VIKTOR ORBÁN.

Tehdy pětadvacetiletý student práv byl ve své zemi již známou postavou. Jako jeden z lídrů nekomunistického sdružení studentů vystoupil v červnu 1989 s projevem na stotisícovém shromáždění u příležitosti pohřbu komunisty v roce 1958 popraveného premiéra Imreho Nagye a v jeho projevu poprvé veřejně zaznělo to, co si myslela většina Maďarů - třeba požadavek, aby zemi opustila Sovětská armáda a konaly se rychle svobodné volby.

LIBERÁLNÍ VŮDCE

Orbánova studentská organizace se přetvořila v politickou stranu a Orbán se stal šéfem poslanců Svazu mladých demokratů (FiDeSz).

Liberálně orientovaní mladí demokraté se v některých aspektech podobali spíše zeleným, i když za stranickou barvu si už tehdy zvolili dnes tak populární oranžovou. V prvních svobodných volbách se FiDeSz sice propracoval do parlamentu, ale jeho výsledek byl pro členy určitým zklamáním. Toho Orbán využil a stal se v roce 1993 stranickým předsedou. Zariskoval a otočil kormidlem strany doprava. Někdejší středoví liberálové, kteří připouštěli členství jen pro osoby mladší 35 let, se změnil v národně orientované konzervativce. Z původního programu zůstal jen vyhraněný antikomunismus. Orbánem zvolená cesta posunu vpravo přinesla v roce 1998 volební vítězství, a to i proto, že jako pravicový politik nikdy neváhal v předvolebních kampaních útočit na socialistickou vládu zleva. To sice přinášelo hlasy, ale zároveň pomáhalo dlouhodobě strhávat zemi do víru zadlužování.

KONZERVATIVNÍ PREMIÉR

Viktor Orbán se v roce 1998 ve věku 34 let stal nejmladším premiérem maďarské historie. Tehdy prohlásil, že se cítí být premiérem 15 miliónů Maďarů. Znělo by to jako standardní povolební prohlášení, nebýt faktu, že Maďarská republika má "jen" 10 miliónů obyvatel. Orbán po vzoru jednoho z premiérských předchůdců započítal i příslušníky maďarských menšin v okolí, což jednoznačně symbolizuje jeho národnostní politiku. Jako premiér nejprve sázel na ekonomické a politické reformy, ale s blížícími se dalšími volbami dal důraz na polarizaci společnosti mezi občanským (rozuměj národním) Maďarskem a "nenárodními" postkomunisty. Rozumnou ekonomickou politiku zastínil populismus. Vyhrocená volební kampaň z roku 2002 však vedla k těsné prohře FiDeSz, který porazil socialisty, ale nepředstihl jejich koalici s liberály. Orbán zamířil na dalších osm let do opozice. A opět napadal vládu tu zprava, jindy zleva, když například prosadil "úspěšné" referendum o zrušení poplatků u lékařů a na vysokých školách.

NACIONALISTA?

Orbán na sebe strhává v zahraničních médiích pozornost zejména kontroverzními výroky na téma maďarské minulosti, zpochybňování Benešových dekretů nebo menšinových práv Maďarů v okolních zemích. Nedávno například prohlásil o Slovácích, že jsou zakomplexovaní, protože mají jen krátce svůj stát a závidí Maďarům tisíciletou státnost.

V maďarském prostředí se ovšem jedná o tradiční postoje, jež prostupují celým politickým spektrem, i když častější jsou na politické pravici. Neznamená to ovšem jakýkoli příklon Orbána a jeho strany k extremismu. Je třeba si uvědomit, že Maďaři žijí od konce první světové války v hranicích, které bychom mohli v našem případě přirovnat k pomnichovským hranicím Československa. To nemá být omluva používání nacionalistických témat v politice, ale snaha o pochopení toho, proč je maďarská politika daleko více nacionalistická než ta naše.

VOLEBNÍ REKORD

Orbán měl namále po druhé volební prohře v roce 2006, kdy poprvé v postkomunistickém Maďarsku vládní (socialistická) strana udržela ve volbách moc a obhájila úřad premiéra. Tehdy ho ale politickou "živou" vodou krátce po volbách polil socialistický premiér Ferenc Gyurcsány, když na veřejnost pronikl neveřejný premiérův projev, v němž přiznal, že před volbami lhal o ekonomickém stavu země. Orbán se postavil do čela občanských protestů a kampaně za odvolání premiéra a předčasné volby. Vzal tím alespoň částečně vítr z plachet nacionalistickým extremistům a jeho strana se od té doby těší ve vícestranickém systému nevídané podpoře kolem 60 % voličů.

Že se nejedná jen o průzkumy, ukázaly loňské evropské volby, v nichž FiDeSz volilo 57 % voličů. O vítězi letošních dubnových parlamentních voleb a návratu Orbána do premiérského křesla proto není pochyb.

Otázkou zůstává, jakou politiku si pro povolební období zvolí.

Vyšlo v týdeníku Reflex 9/2010